



Lausunto

05.03.2021

VVTDno-2021-89

Asia: VN/547/2020

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Onko naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijalle mielestänne tarvetta?**

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa merkittävänä ja laaja-alaisena yhteiskunnallisena ongelmana, johon puuttumiseen tarvitaan useiden eri toimijoiden toimenpiteitä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että perustettava raportoijan tehtävä voi merkittävästi vaikuttaa väkivallan vähentämiseen sekä tukea muiden toimijoiden työtä väkivallan vähentämisessä. Itsenäinen raportoija täydentäisi muiden viranomaisten työtä esimerkiksi selvityksiä tekemällä ja muutoinkin keräämällä tietoa ongelmista, joiden ratkaisemiseen ei nyt riittävästi kiinnitetä huomiota sekä tekemällä kehittämissuhteita lainsäädännön ja toimintatapojen muuttamiseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kokemukset kansallisen ihmiskaupparaportoijan tehtävästä osoittavat, että itsenäisellä, riippumattomalla raportoijalla voi olla merkittävä rooli lainsäädännön ja viranomaistoiminnan aukkojen osoittamiseksi sekä viranomaisten että kansalaisyhteiskunnan yhteistyön kehittämisessä. Valtuutettu katsoo, että naisiin kohdistuvan väkivallan raportoija voi (ihmiskaupparaportoijan tavoin) nostaa eduskunnalle annettavissa kertomuksissaan esiin ongelmia viranomaistoiminnassa ja tukijärjestelmissä ja esittää perusteltuja suosituksia tilanteen korjaamiseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että perustettava raportoijan tehtävä myös täyttää Istanbulin sopimuksen asettamat kriteerit erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen osalta. Raportointi kohdistuisi kaikkeen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Silti on tärkeää, että raportoinnissa huomioidaan naiset, jotka ovat moniperustaisen syrjinnän vaarassa, ja näin myös korostetusti väkivallan ja muiden oikeudenloukkausten riskiryhmissä. Vammaiset, etnisiin vähemmistöihin, tai seksuaalivähemmistöihin kuuluvat naiset sekä sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat esimerkkejä näistä. Siksi intersektionaalinen tarkastelutapa on myös naisiin

kohdistuvan väkivallan raportoin tehtävissä tärkeää. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että raportoin tehtävään sisältyy myös sukupuolivähemmistöjen erittäin haavoittuva asema ja moninkertainen riski joutua sukupuolen perusteella väkivallan kohteeksi.

### **Onko teillä huomioita koskien naisiin kohdistuvan väkivallan raportoin tehtäviä?**

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tehtävän määrittelyä hallituksen esityksen luonnoksessa onnistuneena. Raportoin tehtävänä olisi ensisijaisesti tukea ja arvioida muiden toimijoiden työtä sekä esittää parannusehdotuksia lainsäädännön sekä toimintatapojen kehittämiseksi. On perusteltua, ettei valtuutetun tehtäviin sisällytetä esimerkiksi oikeudellisen neuvonnan tai avustamisen tehtävää. Tätä eivät esitetyt resurssitkaan mahdollista. Lainsäädännön tulee kuitenkin mahdollistaa, että raportoin pystyy arvioimaan uhrin asemaa myös yksittäisen asiakkaan näkökulmasta. Tämäkin edellyttää, että raportoinjalla on riittävät tiedonsaantioikeudet. Vaikka valtuutetun tehtäväksi ei tulekaan kirjata avustamistehtävää, tulee lainsäädännön mahdollistaa, että raportoin voi kuitenkin poikkeuksellisissa tilanteissa tukea asiantuntemuksellaan myös yksittäistä asiakasta.

### **Esityksen mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinjana tehtävän hoitamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutetulla ei olisi oikeutta saada salassa pidettäviä tietoja. Ovatko esitetyt tiedonsaantioikeudet mielestänne riittäviä?**

**Jos katsotte, että yhdenvertaisuusvaltuutetulla tulisi olla oikeus saada myös salassa pidettäviä tietoja raportoin tehtävän hoitamiseksi, mitä tietoja ja miltä viranomaiselta tai muulta taholta yhdenvertaisuusvaltuutetun tulisi mielestänne saada? Entä mihin tarkoitukseen salassa pidettäviä tietoja tarvittaisiin?**

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että valtuutetun tulisi tarvittaessa saada käyttöönsä myös salassa pidettäviä tietoja tehtäviensä hoitamiseksi. Suurin osa naisiin kohdistuvan väkivallan raportointitiedoista on salassa pidettävää tietoa, kuten oikeuden päätökset, esitutkimusmateriaali tai sosiaali- ja terveydenhuollon kirjaukset. Myös tiedot väkivaltaan puuttumisesta tai uhrien tuekseen saamien tukipalvelujen toiminnasta ovat salassa pidettävää tietoa. Näitä tietoja raportoin tarvitsee ainakin silloin, kun arvioidaan, miten eri tukitoimilla on vastattu väkivallan uhrien tarpeisiin konkreettisissa tilanteissa.

Ilman tiedonsaantioikeutta salassa pidettävistä tiedoista naisiin kohdistuvan väkivallan raportoin ei pystyisi arvioimaan miten väkivallan uhreille tarjottavia tukipalveluja tulisi kehittää tai miten poliisin, syyttäjien tai tuomioistuinten väkivaltaan puuttuminen toimii ja mitä aukkokohtia siinä on. Raportoin ei pysty ilman tiedonsaantioikeutta seuraamaan oikeuskäytäntöä. Lisäksi Istanbulin sopimukseen pohjaavan ulkomaalaislain 54 § 7 momentin mukaisen parisuhdeväkivallan uhrin jatkolupakäytännön tarkastelu ei olisi mahdollista ilman tiedonsaantioikeutta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää naisiin kohdistuvan raportoin tehtävän tavoitteiden kannalta erittäin valitettavana, mikäli raportoinjalla ei ole mahdollisuutta saada käyttöönsä tietoa lainsäädännön soveltamisesta ja tukipalvelujen toimimisesta väkivallan uhrien osalta. Tällainen rajaus käytännössä tarkoittaisi, että väkivaltaan puuttumisen tavoitetasoa laskettaisiin kun osa tutkimustoiminnan edellytyksistä rajattaisiin pois raportoinjalta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittää, että naisiin kohdistuvan väkivallan raportojalle säädetään samanlainen tiedonsaantioikeus kuin ihmiskaupparaportojalla on yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetussa laissa.

**Muut huomiot esitysluonnoksesta**

-

Stenman Kristina  
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Hiltunen Rainer  
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto